

Eerst repareren, dan verbouwen

Bij de herziening van de Gedrags- en beroepsregels dreigen drie met de onafhankelijkheid strijdige GBR-bepalingen voorlopig buiten schot te blijven. Volgens Hans Blokdijk en Ad van Engelen. is snelle actie juist nu geboden.

HANS BLOKDIJK EN AD VAN ENGELEN*

Op 23 juni jl. is een gezamenlijke vergadering van NIVRA- en NOVAA-leden gehouden om ideeën te toetsen en te horen over de herziening van de GBA. Deze moeten worden aangepast aan de Code of Ethics van de IFAC, die thans nog in de revisie is. Een gewoon lid kan dus nog niet weten wat daarvan het resultaat zal zijn. Daarom was de vergadering stellig belangwekkend, want daar is veel over verteld.

Uit de vergadering klonk de stelling dat de Nederlandse lat niet lager gelegd moet worden dan hij thans ligt; nationale eisen mogen best (enigszins) naar boven afwijken van de internationale. Waar die lat ligt, moet bovendien niet alleen uit de GBA, maar ook uit de daarop gebaseerde jurisprudentie worden afgeleid.

Deze redenering kan ook worden omgedraaid: waar de Nederlandse lat lager ligt dan de internationale, moet die zo snel mogelijk naar een hoger niveau worden getild. Dit geldt zeker als het gaat om het thema dat nu in het brandpunt van de publieke belangstelling staat: de onafhankelijkheid.

Daarom stellen wij voor om nu de drie belangrijkste inbreuken op de eis van onafhankelijkheid ongedaan te maken.

Geschrapt moeten worden:

- artikel 25 lid 1 sub d GBR, met de fictie van 'onafhankelijkheid' van accountants in dienstbetrekking bij een lid van de "VLB" van vóór 10 september 1993;
- artikel 2 lid 4 en 5 GBR, met de fictie van onafhankelijkheid van accountants in dienstbetrekking bij een brancheorganisatie waarbij reeds op 13 december 1979 een accountantsdienst fungeerde, en
- artikel 2 lid 3 GBR, inzake verklaringen van interne accountants aan derden buiten de economische eenheid.

De data die in twee van de drie genoemde bepalingen staan, bewijzen al dat hier sprake is van ongewenste toestanden. Die

mogen niet tot in eeuwigheid voortduren. Bovendien zijn deze bepalingen internationaal verder onbekend, dus zij zullen zeker niet in de Code of Ethics verschijnen.

In de GBAA, die overigens mutatis mutandis gelijk zijn aan de GBR, komen de leden 4 en 5 van artikel 2, over de dienstbetrekking bij brancheorganisaties, niet voor; die moeten dus in elk geval uit de GBR verdwijnen.

Ondergetekenden hebben dit al voorgesteld tijdens onder meer de ledenvergadering van 18 december 2002 (zie 'de Accountant' februari 2003). Ondanks toezeggingen van het bestuur dreigt de zaak nu buiten beeld te raken en op de lange baan te worden geschoven. Toch is snelle actie uiterst belangrijk, juist nu.

Waarom nu juist deze drie bepalingen?

Omdat zij ons in het verleden zijn opgedrongen door organisaties van *gecontroleerden*: de VLB, sommige branche-organisaties, en voor wat betreft de interne accountants de Nederlandse Bankiersvereniging en het VNO of de grote ondernemingen die daar de dienst uitmaakten. Dit bereikten zij door bij de minister of de staatssecretaris bezwaar te maken tegen betere verordeningen van de beroepsorganisatie; de publiekrechtelijke status daarvan blijkt een bedreiging voor de onafhankelijkheid van accountants!

Wat accountants nu steeds verweten wordt, is ongepaste onderdanigheid tegenover *gecontroleerden*. Bedacht moet worden: vóór een falende accountant zit bijna

altijd een knoeiende gecontroleerde! Ter vergadering vertelde Wim Moleveld dat dit ook wordt erkend door een internationale federatie van accountants die functies als CFO of controller uitoefenen. Daarom komt de IFAC óók met regels voor alle titeldragers. Die gaan heel wat verder dan hoofdstuk II van de GBA: zij zullen worden onderworpen aan de algemene eisen van integriteit, objectiviteit enz.

De gecontroleerden behoeven dus niet langer naar de ogen te worden gekeken. Te verwachten is dat hun organisaties luidkeels krokodillentranen zullen gaan schreien. Juist dan kan het beroep onafhankelijkheid tonen! Als de beroepsorganisatie niet 'neen' durft te zeggen tegen organisaties van gecontroleerden, hoe kan het beroep dan uitstralen dat individuele accountants wel 'neen' durven te zeggen tegen individuele gecontroleerden? Wij menen dat het voorstel geagendeerd moet worden voor de algemene ledenvergadering van december as. Nu het gebouw, de GBA, in gebruik blijft, moet een dringende nodige reparatie niet wachten op de verbouwing.

Noot

* Hans Blokdijk is emeritus hoogleraar Accountantscontrole aan de Vrije Universiteit.

Ad van Engelen is docent Accountancy aan de Universiteit van Amsterdam en directeur door middel van BV bij AREP Accountants en Belastingadviseurs.

Reactie Bestuur NIVRA

Voorstellen voor de herziening van de GBR, mede op basis van de Code of Ethics van de IFAC, worden voorbereid door een daartoe gevormde NIVRA-NOVAA-commissie. Deze commissie betreft de door de auteurs genoemde punten bij haar werkzaamheden. Het bestuur verwacht voorstellen van de commissie in het voorjaar 2004 en stelt zich tot doel de herziening nog datzelfde jaar te realiseren.

Amerikaanse droom

Homme Idzerda stelde in zijn column in het juninummer de 'arrogantie' van de Verenigde Staten aan de kaak. Volstrekt misplaatst, vindt Hendrik Vermeulen.

HENDRIK VERMEULEN*

Het zou misschien beter zijn aan te nemen dat de lezers van 'de Accountant' een column zoals die van Homme Idzerda in het juninummer, zelf wel op zijn tendentieuze eenzijdige strekking kunnen inschatten. Maar soms is de verleiding te groot en de behoefte om te reageren niet te onderdrukken.

Nog steeds is Amerika het toevluchtsoord voor tienduizenden elk jaar, die zoeken naar verbetering van hun lot of bevrijding van onderdrukking. Dit terwijl in mening Europees land het streven is immigratie sterk aan banden te leggen of zelfs terug te draaien, andere (lees betere?) levensvisie of niet. Te snel is men in Europa vergeten de tienduizenden van de Amerikaanse

jeugd die begraven liggen in Europa of elders, in een strijd die mede geleid heeft tot bevrijding van Nederland. Vergeten de Amerikaanse Marshall-hulp die de wederopbouw van Europa mede mogelijk heeft gemaakt. Vergeten de rol die Amerika heeft gespeeld om de Berlijnse muur te slechten en Oost-Europa van de communistische dictatuur te bevrijden. Vergeten dat in de Balkan het de Amerikanen waren die de kastanjes uit het vuur moesten halen.

Vergeten hoe Koeweit zijn zelfstandigheid heeft gekregen.

Amerikanen kortzichtig, arrogant, oppervlakkig, leidend aan zelfoverschatting en gebrek aan realiteitszin? Wat een arrogante, oppervlakkige visie! Een land dat meer Nobelprijs-winnaars heeft voortgebracht dan de rest van de wereld tezamen. Een land met een cultuur van opera, klassieke muziek en dans en een brede literatuur. Een land met universiteiten waar velen in andere landen van dromen en waar de besten onder hen zich laten inschrijven. Een land waar filantropie op kleine locale en grote nationale schaal wordt bedreven als nergens anders in de wereld. Waar religie nog een rol speelt en het geen schande is vaderlandslievend te zijn. ▶

Amerikanen kortzichtig, arrogant, oppervlakkig, leidend aan zelfoverschatting en gebrek aan realiteitszin? Wat een arrogante, oppervlakkige visie!

Webstelling: Maak een financieel onderlegde commissaris verantwoordelijk voor het toezicht op de jaarrekening en het verstrekken van een verklaring daarbij.

Volgens dit voorstel van Peter van der Zanden ('de Accountant' juni 2003, p. 54) zou zo'n 'balanscommissaris' moeten bepalen hoe de jaarrekening wordt gecontroleerd en de daartoe benodigde werkzaamheden uitbesteden aan een van de grote 'assurance providers'. Zo'n accountantskantoor heeft dan puur een contract met de vennootschap (niet met derden) en kan derhalve als commerciële onderneming opereren, ook met andere diensten. Verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden worden zo helderder afgebakend, stelt Van der Zanden.

Zestig procent van de 120 stemmers ziet wel iets in deze constructie. Binnen de drie subgroepen 'RA, student, overig' is deze verdeling overall exact dezelfde. Opvallenderwijs komen de toelichtingen vooral van de veertig procent tegenstemmers. Een van hen ziet wel voordelen maar merkt op dat een raad van commissarissen "een collegiaal bestuur is en dus gezamenlijk verantwoordelijk. Een dergelijke specialist zou dit kunnen reduceren. Het audit committee lijkt dus een betere oplossing."

Andere critici zien er helemaal weinig in, met name omdat commissarissen op dit moment te weinig onafhankelijk zouden zijn. "Deze stelling gaat uit van de fictie dat de commissaris werkt in het belang van het maatschappelijk verkeer in brede zin, of de aandeelhouders. De praktijk wijst uit dat commissariaten als relatiegeschenken worden uitgewisseld binnen het old-boys-network." Een ander: "Hoe je het ook wendt of keert, een commissaris zit te dicht op de organisatie om ten

behoefte van het maatschappelijk verkeer een verklaring af te geven van de getrouwheid van de jaarrekening. Zouden we dat willen doen, dan dienen we de commissarissen allereerst niet meer via coöptatie binnen te halen."

Weer een ander ziet wel iets in Van der Zandens voorstel, maar heeft bezwaar tegen de commerciële bijbedoeling. "Mijns inziens doet het verhaal over de commercie afbreuk aan het grotere algemeen belang van het deskundig en onafhankelijk toezicht. Aangezien ik dat belang groter acht, heb ik toch ja gestemd."

Er is zeker ook veel in Amerika waar men kritiek op kan hebben. En aan een meer volwassen discussie daarover zal ik graag deelnemen. Maar ziet men in Europa de balk in eigen oog? Een sociale structuur zover ontwikkeld dat het de fundamenteën van de Europese economieën in gevaar brengt. Een totaal gemis aan bereidheid een reële bijdrage te leveren aan het handhaven van recht en orde in de wereld, maar dan toch vol kritiek op Amerika, op wiens bescherming men uiteindelijk altijd weer rekt.

Daartegenover wel talloze Europese ondernemingen, pensioenfondsen en professionele investeerders die miljarden onderbrengen in Amerika, wanneer ze zijn uitgekeken op hun nationale markten of om andere redenen mee willen profiteren van wat de Amerikaanse economie te bieden heeft.

Het ten tonele gevoerde Ahold-gebeuren kan ik niet beoordelen. Gegeven de inter-

nationalisatie van de grote kantoren zou het me niet verwonderen als een buiten Amerika opgeleide accountant betrokken was bij de controle van Ahold in Amerika en Argentinië. Ik kan me niet erg vinden in de conclusie van Idzerda dat de eindverantwoordelijkheid ligt bij de Nederlandse tekende accountant, maar toch de schuld doorgeschoven moet worden naar de accountant die de plaatselijke controles verrichtte.

Het toezicht op alle aan de New York stock exchange genoteerde ondernemingen is inderdaad aangescherpt, na de misstanden die in Amerika aan de dag zijn gekomen. Het lijkt me niet meer dan logisch dat de Nederlandse bedrijven die z'n notering wensen, aan niet minder stringente eisen moeten voldoen - de noodzaak is wel gebleken!

Het lijkt wel of Homme Idzerda met zijn column als eerste zijn eigen ongetwijfeld ironisch bedoelde advies heeft gevolgd om

de 'verregaande arrogantie, misplaatste zelfvertrouwen en blindheid voor andere opvattingen' van de Amerikanen dan maar over te nemen. Laten we het toeschrijven aan jeugdige overmoed.

Noot

- * Hendrik Vermeulen was tot 1987 werkzaam bij Philips in New York en daarna consultant en commissaris bij diverse Amerikaanse bedrijven.

Reacties en bijdragen

De rubriek *Opinie* is een podium voor discussie. Wilt u reageren op een artikel in 'de Accountant' of zelf een kwestie aan de orde stellen die van belang is voor het beroep? E-mail naar: deaccountant@NIVRA.nl. Maximumlengte achthonderd woorden.